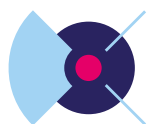

Informatiebrochure **Samenwerken** **in de** **onderwijsregio's**

Onderwijsregio's

Voorwoord

Werken met en voor de toekomst van Nederland doet elke leraar, schoolleider, bestuurder, onderwijsondersteuner en lerarenopleider. Met als doel het beste onderwijs te verzorgen, met enorme kunde, toewijding en passie. De langdurige personeelstekorten in het onderwijs geven enorme druk die kwaliteit iedere dag weer te leveren. Schoolbesturen en scholen staan er echter niet alleen voor. We gaan samen voor het beste onderwijs. In de onderwijsregio werken wij samen en doen we er alles aan om de tekorten terug te dringen. Voor jong en oud, want onze leerlingen en studenten verdienen het allerbeste onderwijs.

Als moeder van drie schoolgaande kinderen zie ik wat het onderwijs met hun ontwikkeling doet en wat voor uitdaging het is om dit iedere dag te organiseren. Juist nu er niet voldoende mensen zijn en de druk toeneemt. Daarin staat de school er niet alleen voor. Zij kan rekenen op haar collega-scholen en het schoolbestuur. Het schoolbestuur werkt samen in een regio met de opleiders, collega-schoolbesturen en haar partners. Er worden sessies georganiseerd met HR en de leraren om te kijken wat er extra nodig is om het beste onderwijs te blijven geven.

En toch is het elke week weer een uitdaging om de bezetting rond te krijgen, ruimte te bieden voor zij-instromers en de begeleiding te optimaliseren. Veel bewondering heb ik voor het vele werk dat verzet wordt. Op de school, in het schoolbestuur, in de samenwerking en in de regio. Over je eigen schaduw heen stappen, krachten bundelen en kijken waar je elkaar kunt helpen of goede afspraken kunt maken.

Schoolbesturen, vakbonden en beroepsgroep, lerarenopleidingen, gemeenten en andere partijen zijn door het gehele land in hun onderwijsregio bezig met plannen voor een goed werkende regionale onderwijsarbeidsmarkt. Met als doel het beste onderwijs voor iedere leerling en student te blijven bieden. Door samen te werken in de regio bij het *werven, matchen, opleiden, begeleiden, professionaliseren en slimmer organiseren* zien we dat veel energie wordt gestoken in meer onderwijs voor de klas of in de school. Niet iedere onderwijsregio heeft eenzelfde opgave. Dit verschilt.

Samenwerking in een onderwijsregio valt of staat met de mate waarin het past in het dna van een regio. We zijn goed op weg om richting volgend jaar een landelijk netwerk aan onderwijsregio's te vormen waarin iedere onderwijsregio een eigen aanpak heeft die bij haar opgave past. Een rijk netwerk dat vol zit met kennis en ervaring en via een duidelijke lerende aanpak planmatig en met resultaat werkt aan meer leerkrachten voor de klas en ander personeel in de school. In 2024 mogen we lessen leren van 29 voorlopers onderwijsregio's. In 2025 schalen we op en kun je als netwerk instappen om een onderwijsregio te vormen. →

Vanuit de Realisatie-Eenheid (RE) kunnen wij je helpen in de route om een onderwijsregio te worden. Wij staan voor je klaar met advies om te komen tot een onderwijsregio en helpen waar nodig. We ondersteunen in het maken van de juiste regionale arbeidsmarktanalyse door data via een arbeidsmarktdashboard beschikbaar te stellen. Ook leggen we de verbinding door netwerkbijeenkomsten tussen verschillende onderwijsregio's te organiseren en hebben we contact met alle relevante onderwijspartners.

We hebben geleerd van de voorlopers, makelen graag naar de goede voorbeelden toe, delen de geleerde lessen en tegelijk hebben we goede ingangen bij beleidsmakers. Zo kunnen we snel schakelen en jullie helpen de juiste route te vinden. Dit doen wij samen met de sectororganisaties, vakbonden en beroepsgroepvertegenwoordigers en de opleiders. Iedereen zet haar schouders eronder en helpt je op weg. Via webinars, masterclasses, een leergang of gewoon door je naar de juiste hulplijn te verwijzen. Wij staan voor je klaar.

Deze informatiebrochure heeft tot doel meer inzicht te bieden in het belang van regionaal samenwerken op de opgave en hoe een onderwijsregio te vormen. Uiteraard is de regionale aanpak één van de onderdelen van de afspraken die gemaakt zijn in Samen voor het Beste Onderwijs, maar voor ons staat buiten kijf dat onderwijsregio's via de regionale samenwerkingsaanpak een cruciale rol vormen in het aanpakken van onderwijstekorten. Het is mooi om te zien dat met de verschillende initiatieven die nu lopen al vruchten worden geplukt van deze samenwerking. En dat is terecht, want zoals gezegd: de onderwijssector is misschien wel de meest relevante sector als het gaat om de toekomst van onze samenleving. En laten we daar met elkaar trots op zijn en iedere dag hard werken om dat zo te houden.

Manon Koldewijn

Regisseur | Programmadirecteur

Regionale Aanpak Onderwijsarbeidsmarkt | Realisatie-Eenheid

Deze handreiking is ontwikkeld door de Realisatie-Eenheid.

De Realisatie-Eenheid hanteert de lerende aanpak, wat in dit geval betekent dat we altijd openstaan voor suggesties om deze handreiking te verbeteren. Als je ideeën, suggesties of aanbevelingen hebt, dan kun je die met ons delen door een e-mail te sturen naar onze Dienstpostbus: realisatieeenheid@minocw.nl.

1.

Samenwerken in de onderwijsregio's

1.1 Samen voor het beste onderwijs

Onderwijs is een van de bouwstenen om te komen tot het ervaren van brede welvaart in Nederland. Het betreft de kwaliteit van leven hier en nu, en de mate waarin dit al dan niet ten koste gaat van latere generaties. Toegang tot onderwijs en de wijze waarop dit in Nederland is georganiseerd, is van invloed hierop. Als mensen naar school kunnen, helpt dit in het positief ervaren van de leefomgeving. Door het volgen van onderwijs en door te leren kun je werken waarmee je jezelf kunt voorzien van levensonderhoud. Onderwijs biedt kansen voor persoonlijke ontplooiing, sociale contacten en draagt bij aan de gezondheid en veiligheid voor inwoners in Nederland en brede welvaart in Nederland.

Samen gaan voor het beste onderwijs heeft (direct of indirect) een positieve invloed op al deze factoren. Het beste onderwijs voor iedereen bevordert gelijke ontwikkelkansen. Dit heeft niet alleen een positief effect op de schoolloopbaan, maar werkt ook door in de kansen op de arbeidsmarkt, woningmarkt, in participatie, gezondheid en de werking van de kenniseconomie. Kunnen lezen en schrijven en de mogelijkheid om je een leven lang te blijven ontwikkelen (LLO) zijn essentieel in een kenniseconomie als de onze. Goed en toegankelijk onderwijs voor iedereen maakt dat mogelijk. De effecten van onderwijs zijn voelbaar in de hele maatschappij, nu en in de toekomst.

Goed onderwijs kunnen blijven geven, is geen sinecure. Steeds meer uitdagingen in het onderwijs zijn te groot en te overkoepelend om als individuele organisatie op te pakken. De centrale overheid kan niet alles oplossen en de uitdagingen in het onderwijs overstijgen de school of het bestuur. Dit vraagt om samenwerking tussen scholen en schoolbesturen, met anderen in de sector en ook daarbuiten. Op dit moment vormt het personeelstekort de meest urgente uitdaging voor het onderwijs. Om goed onderwijs voor iedereen te kunnen realiseren en behouden, hebben we voldoende leraren, schoolleiders en ondersteunend personeel nodig. Mensen die met plezier werken in het onderwijs, goed opgeleid zijn en hun vak bijhouden. Daar werken we samen aan. In onderwijsregio's.

1.2 Samenwerken in de onderwijsregio

De samenwerking in de onderwijsregio is erop gericht om krachten te bundelen en samen het beste onderwijs te blijven geven. Je start de samenwerking:

- Door de regio als uitgangspunt te nemen en daarbinnen maatwerk te leveren, passend bij de opgave die kenmerkend is voor de regio.
- Door cijfers en data te gebruiken als basis voor het definiëren van de opgave, samen te bepalen welke acties je wil zetten en resultaat meetbaar te maken.
- Door voort te bouwen op wat er al is en te behouden van datgeen wat werkt. En door meer synergie te creëren tussen bestaande samenwerkingen en (thematische) aanpakken.
- Door te werken aan een integrale aanpak, waarbij niet alleen het onderwijsveld, maar ook andere relevante partijen betrokken worden. Waarbij je kunt aansluiten op de arbeidsmarktinfrastructuur zoals Nederland die kent.

2.

Stappenplan: Aan de slag in een onderwijsregio

2.1 Samenwerking in de onderwijsregio is samen vormgeven

Bij het vormgeven van de samenwerking in een onderwijsregio staat de arbeidsmarkt-opgave centraal. De samenwerking begint met de juiste partners aan tafel. Vaak verbinden zij zich aan een opgave en de inhoud die daarbij hoort. Door gebruik te maken van beschikbare cijfers en data kun je veel te weten komen over het vraagstuk van jouw regionale onderwijsarbeidsmarkt. De analyse en de conclusies die je daaruit kunt trekken, helpen om samen een gerichte aanpak te ontwikkelen. Om zo als partners met elkaar de schouders eronder te zetten.

Om het beste onderwijs te blijven geven, is denken en werken vanuit een collectief belang aan te raden. Ervaring leert dat samenwerken een dynamisch proces is waarbij je het goede gesprek moet voeren. Gelijkwaardig partnerschap is daarbij van groot belang. Dat betekent dat iedereen kan en mag meedenken in het vormgeven van de aanpak, maar ook dat bij het vaststellen van de aanpak inspraak nodig is. Samenwerken door samen de aanpak vorm te geven.

2.2 Hoe samen te werken in een onderwijsregio?

Vragen om gezamenlijk te beantwoorden om volwaardige onderwijsregio te worden en te blijven

Stap	Van belang	Omschrijving
1. Waarom samenwerken?	<ul style="list-style-type: none"> - Wat is de regionale opgave binnen de onderwijsarbeidsmarkt? - Waarop willen we met elkaar gaan samenwerken? Zowel kwantitatief als kwalitatief? 	<ul style="list-style-type: none"> - Maak een analyse van de regionale situatie (onderwijsarbeidsmarkt). Formuleer de belangrijkste uitdagingen, c.q. de gezamenlijke opgave, die jullie willen aanpakken in de onderwijsregio. - Ontwikkel, op basis van de gezamenlijke opgave, een gedeelde visie en ambitie voor de onderwijsregio om richting te bepalen en cohesie te creëren in jullie aanpak.
2. Wat gaan we doen?	<ul style="list-style-type: none"> - Op welke actielijnen werken we samen die helpen bij het aanpakken van de opgave? - Welke acties willen we daarin met elkaar organiseren? - Welk resultaat levert dit op? Voor de samenwerking, voor de scholen en in de klas. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vertaal de opgave, visie en ambitie naar acties. Welke activiteiten gaan we ondernemen? - Wie wordt betrokken bij welke actie? Wat willen we daarmee bereiken? Formuleer dit zo SMART als mogelijk.
3. Hoe werken we samen?	<ul style="list-style-type: none"> - Wat is onze gezamenlijke werkwijze? - Hoe organiseren we met elkaar uitvoeringskracht? - Wat doen we gezamenlijk? Of ieder voor zich? - Welke routines en procedures in de samenwerking passen hierbij? - Op welke wijze monitoren de partners de voortgang? En hoe wordt hierop gestuurd? 	<ul style="list-style-type: none"> - Identificeer regionale partners die zich verbinden aan de opgave en hierop samen willen werken. - Benoem zo concreet mogelijk wat iedere partner wil en kan bijdragen aan de samenwerking. Het advies is dit op hoofdlijnen te doen. Geef daarbij ook aan hoe je gelijkwaardig partnerschap vorm geeft. Bestaande samenwerkingen kunnen hierbij als een waardevolle basis dienen. - Stel de samenwerkingsstructuur vast, inclusief communicatie, besluitvorming en evaluatie, om een effectieve samenwerking te waarborgen (governance). - Omschrijf goed hoe je uitvoeringskracht organiseert. Tenminste moet een programmamanager of projectleider zijn aangesteld.
4. Wat kan beter, slimmer of anders?	<ul style="list-style-type: none"> - Wat kunnen we leren van de opgedane ervaringen? - Wat werkt goed? Wat kan verbeterd worden? Of waar moeten we mee stoppen? 	<ul style="list-style-type: none"> - Het opstarten van de samenwerking en opstellen van het plan van aanpak is een momentopname. - In onderwijsregiovorming hanteren we een lerende aanpak. Dit betekent dat we stimuleren om gaandeweg te blijven leren en verbeteren. Het regelmatig stellen van deze vragen, bijvoorbeeld tijdens de halfjaarlijkse peilgesprekken, maakt dat het samenwerken in een onderwijsregio een continu (leer-) proces is.

3.

Handreiking per stap en/of thema in de onderwijsregiovorming

Een goede start helpt in het verder vormgeven van de samenwerking. Hieronder vind je een aantal handreikingen die je hierbij kunnen helpen.

3.1 Regionale onderwijsarbeidsmarkt in beeld

Vanuit de onderwijsregio's nemen schoolbesturen, vertegenwoordigers van de beroepsgroep, lerarenopleidingen, gemeenten en andere partijen de verantwoordelijkheid voor een goed werkende regionale onderwijsarbeidsmarkt. Elke regio kent daarbij zijn eigen specifieke opgaven, die om passende interventies vragen.

Het formuleren van de regio specifieke opgave, vraagt om inzicht in de regionale behoefte. Een goede arbeidsmarktanalyse, zowel kwantitatief als kwalitatief, vormt hiervoor een belangrijke basis. De handreiking 'Bisanalyse regionale opgave' biedt een stappenplan om een goede basisanalyse maken van de regionale onderwijsarbeidsmarkt in breder perspectief van wat er speelt in de regio. Hieruit komt een regionale opgave voort, waar de onderwijsregio op in kan spelen met het plan van aanpak en de acties die hieruit voortkomen.

3.2 Werven, matchen, opleiden, professionaliseren en begeleiden (acties)

In de onderwijsregio's werken we aan het realiseren van goed en voldoende personeel voor het onderwijs. Onderwijsregio's combineren bij het opstellen van hun regioplan diepgaande kennis van de onderwijs- en arbeidsmarktpraktijk met de meest actuele wetenschappelijke inzichten en beschikbare data over de situatie in de regio. Ook stellen we vast op welke punten de onderwijsregio's verschil willen maken. Waar mogelijk maken de onderwijsregio's hierover concrete resultaatafspraken.

De vijf thema's zijn:

Thema	Toelichting
Werven	Het actief aantrekken van nieuwe leraren, schoolleiders en andere onderwijs-professionals door middel van campagnes, netwerken en samenwerking met opleidingsinstituten.
Matchen	Het koppelen van geschikte onderwijsprofessionals aan de juiste scholen en functies. Hierbij rekening houdend met kwalificaties en behoefte van beide partijen.
Opleiden	Het opleiden van nieuwe docenten, met daarbij ook de ambitie om toe werken naar 100% Samen Opleiden.
Professionaliseren	Het bevorderen van de verdere ontwikkeling van onderwijspersoneel door middel van nascholing, certificeringen en het stimuleren van een cultuur van continue verbetering.
Begeleiden	Het begeleiden van studenten, zij-instromers en startende leraren in hun persoonlijke ontwikkeling.

Het is de bedoeling om te kijken naar hetgeen wat werkt, maar ook te ontdekken waar de creativiteit in vernieuwende aanpakken kan worden opgezocht. Ook gaat het om samenwerking binnen en tussen onderwijsregio's om middelen beter te benutten en de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren.

Met de Vragenkaart 'Vragen over de vijf thema's' kun je aan de hand van de regionale opgave de aanpak verder scherp stellen.

3.3 Netwerksamenwerking vormgeven (Governance)

Binnen een onderwijsregio wordt van schoolbesturen, lerarenopleidingen en de georganiseerde beroepsgroep verwacht dat zij gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor hun regionale onderwijsarbeidsmarkt. Dit vraagt om een heldere inrichting van een governancestructuur met rollen voor schoolbesturen, opleidingen en de georganiseerde beroepsgroep. Governance betreft het aansturen van de samenwerking. Het gaat om de collectieve actie(s) die in gezamenlijkheid worden vormgegeven en aangestuurd. Ongeacht de visie op samenwerken, zijn hier keuzes in te maken.

Bij deze keuzes gaat het om de afbakening en dekking van de onderwijsregio, de wijze van sturing en besluitvorming, de mate van formalisering en de manier waarop de onderwijsregio vertegenwoordiging en verantwoording organiseert.

- Met het oog op **afbakening** en **dekking** zijn de volgende vragen interessant om met elkaar te bespreken: Wie hebben we nodig om onze ambities waar te maken? Wie is formeel onderdeel van deze onderwijsregio? Welke grenzen willen we hanteren en op basis waarvan? Hoe 'hard' stellen we de grenzen? Wat betekent onze afbakening voor bestaande samenwerkingen? Worden zij omvat of doorsneden en wat vinden we daarvan? Wat betekent onze afbakening voor aanpalende regio's en mogelijke 'witte vlekken'? In welke mate moeten we daar rekening mee houden?
- Welke rollen zijn er te verdelen als het gaat om **sturing** en **besluitvorming**? Hoe doen we dat, hoe komen we tot personele en inhoudelijke invulling? In hoeverre bouwen we hierbij voort op bestaande structuren? En wat betekent dat voor eventuele nieuwe partners en hun mogelijke rolinvulling?
- Is iedereen voldoende aangehaakt en op de hoogte? Denk aan de verschillende partners maar ook binnen de eigen organisatie. Hoe zorgen we daarvoor? Hoe zorgen we dat de **vertegenwoordiging** van verschillende partijen goed geregeld is? Welke rol en positie hebben de lerarenopleidingen, de (georganiseerde) beroepsgroepen en mogelijke andere betrokken organisaties in onze onderwijsregio?
- Wat willen we met elkaar afspreken en hoe leggen we dat vast? In welke mate willen we onze samenwerking **formaliseren**? Zijn er risico's die we kunnen lopen? Welke risico's zijn dit dan en voor wie gelden ze? Hoe hebben we hier aandacht voor? Hoe zit het met **verantwoording**, willen we hiervoor iets organiseren of is dat niet nodig? Hoe zien we de verbinding met toezicht en medezeggenschap vanuit de schoolbesturen? Hebben zij hierin een rol, worden ze voldoende betrokken en geïnformeerd?

3.4 Financiering via subsidie

Samenwerken in de regio vergt naast de wil en leiderschap van regionale bestuurders en een gezamenlijke opgave ook inzet van capaciteit en middelen. Het ministerie van OCW komt hieraan tegemoet door via de Subsidieregeling Onderwijsregio's middelen ter beschikking te stellen.

3.4 Financiering via subsidie

Samenwerken in de regio vergt naast de wil en leiderschap van regionale bestuurders en een gezamenlijke opgave ook inzet van capaciteit en middelen. Het ministerie van OCW komt hieraan tegemoet door via de Subsidieregeling Onderwijsregio's middelen ter beschikking te stellen.

Meer informatie over de subsidieregeling en de aanvraagprocedure is te vinden via de website van [DUS-I](#).

3.5 Nog meer tips & tricks?

Aan de slag in je regio

Deze handreiking biedt praktische handvatten voor het doen van een arbeidsmarktanalyse, met als doel om de specifieke regionale opgave op de onderwijsarbeidsmarkt in beeld te brengen en hierop in te kunnen spelen. Bekijk de handreiking [hier](#).

Hoe werk je samen

Verdere informatie volgt, houd de website in de gaten.

Aan de slag met de vijf thema's

Verdere informatie volgt, houd de website in de gaten.

Hoe bouw je een begroting op?

Verdere informatie volgt, houd de website in de gaten.

Subsidie aanvragen

Voor algemene informatie over het aanvragen van de subsidie, [klik hier](#).

Q&A subsidieregeling?

Voor veelgestelde vragen over de subsidieregeling, klik hier <link>. Om de webinar terug te kijken van de RE over de regeling, [klik hier](#).

3.6 Voorlopers onderwijsregio's – eerste tranche

Per januari 2024 zijn samenwerkende partners in 29 voorlopers onderwijsregio's aan de slag gegaan. De onderwijsregio's hanteren een lerende aanpak in het vormgeven van hun samenwerking en activiteiten en zijn inclusief voor nieuwkomers. De bestaande onderwijsregio's zijn hier te vinden.

4.

Ondersteuning nodig vanuit de RE?

Je kunt geholpen worden bij het oprichten van een onderwijsregio door de Realisatie-Eenheid (RE) en de landelijke partners. Hieronder lees je hoe de RE en de landelijke partners ondersteuning kunnen bieden.

4.1 Realisatie-Eenheid

De RE is opgericht om de onderwijsregio's te ondersteunen bij het maken van de beweging. De beweging waarbij de opgave, de aanpak van het personeelstekort, centraal staat en waarin de regio met deze opgave aan de slag gaat om daarop impact te maken. Deze eenheid heeft twee rollen. Allereerst zorgt de RE voor snelheid en vernieuwing in de aanpak van het personeelstekort in de onderwijsregio's. Daarin werkt de eenheid als partner waar mogelijk mee om de versnelling en/of vernieuwing te realiseren. Ten tweede zorgt de RE dat regio's van elkaar leren en ondersteunt de eenheid actief de regiovorming.

De belangrijkste doelstelling van de RE is het zorgen voor een landelijk dekkend netwerk van onderwijsregio's. Daarnaast is de eenheid verantwoordelijk voor het bevorderen en monitoren van het lerend vermogen. De focus ligt hierbij op het gezamenlijk verwerven en behouden van gekwalificeerd onderwijspersoneel. De RE stuurt op de totale impact van de beweging die onderwijsregio's inzetten om de personeelstekorten op te lossen.

In de regiovorming zijn de inrichtingsprincipes als volgt:

- waar mogelijk aansluiten bij bestaande structuren;
- werken vanuit leren, reflecteren en verbeteren;
- activiteiten organiseren dicht bij de uitvoering, met aandacht voor urgentie en energie;
- zorgen voor samenhang;
- verzamelen van inzichten voor sturing en monitoring.

De RE voert centraal regie op het:

- maken van passende afspraken tussen onderwijsregio's en het ministerie van OCW;
- verstrekken van inzichten en sturingsinformatie;
- op zoek gaan naar creatieve oplossingen en innovatieve benaderingen;
- stimuleren van het lerend vermogen tussen regio's onderling;
- versterken van communicatiestrategieën op regionaal niveau in samenwerking met landelijke activiteiten (waaronder een landelijk communicatienetwerk);
- verbinden aan flankerend beleid of programma's in de regio (kansen verzilveren).
- faciliteren effectmeting in en tussen de regio en het delen van inzichten uit de regio.

Het team van de RE bestaat uit professionals vanuit het ministerie van OCW en het onderwijsveld. Deze groep helpt met het behalen van doelstellingen en resultaten van de Rijksoverheid. Het team heeft kennis van programmamanagement, strategische communicatie, data, beleidsinhoudelijke kwesties (met het ministerie van OCW), subsidies en financiering.

Je kunt contact opnemen met de Realisatie-Eenheid door een e-mail te sturen naar onze [Dienstpostbus](#). Kijk voor meer informatie over de RE ook op de [website](#).

5.

Proces en doorlooptijd

Onderstaand tijdschema is een indicatie voor welk proces je opstart en welke data relevant zijn:

10 juni 2024

Publicatie subsidieregeling onderwijsregio's 2025

Juli-Oktober

Ondersteuningstraject 'ken je regio'

Vanaf 2e helft zomer 2024

Aanbevelingen Realisatie Eenheid op PvA

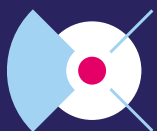
15 oktober 2024

Deadline indienen subsidieaanvraag

Januari 2025

Beschikking DUS-I op subsidieaanvraag

Naast de Subsidieregeling Landelijk dekkend netwerk Onderwijsregio's zullen er nog 2 regelingen verschijnen: een volgersregeling en een plusregeling. Houd onze informatiekanalen in de gaten voor meer info rond de publicatie.

Onderwijsregio's

Deze handreiking is ontwikkeld door de Realisatie-Eenheid.

De Realisatie-Eenheid hanteert de lerende aanpak, wat in dit geval betekent dat we altijd openstaan voor suggesties om deze handreiking te verbeteren. Als je ideeën, suggesties of aanbevelingen hebt, dan kun je die met ons delen door een e-mail te sturen naar onze Dienstpostbus: realisatieeenheid@minocw.nl